

קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה
אוניברסיטת חיפה

דמוגרפיה ועתיד היחסים בין ישראל לפלסטינים

ארנון סופר

הקדמה

נניח שהריבוי הטבעי של תושבי ארץ ישראל, הן הפלסטינים הן היהודים, זהה ועומד על 1% בשנה (כמו במקצת ממדינות אירופה). פירושו של דבר הכפלת אוכלוסייה בערך בעוד 60-70 שנה! במילים אחרות, בהנחה שאין עוד גידול בקרב שתי האוכלוסיות ושאינן זכות שיבה לאלה וגם לאלה – בנסיבות אלו אפשר לתכנן הן את מדינת פלסטין הן את מדינת ישראל לקראת האתגרים של שתיהן ב-2030. שכם ורהט אינן גדלות, אפשר לעסוק רק בהשבחה של איכות החיים בשתייהן.

את הגבול (שייקבע) בין מתן לחבלה, או בין שויכה לבת חפר, אפשר לייצב על ידי גדר פורמלית בלבד (מחוט תיל), כי ישראל העשירה תוכל מהר מאוד לקדם את איכות החיים של תושבי חבלה-קלקיליה-טול כרם-שויכה-זיתא-קפין-יעבד-ענין-גינין, ולא תהיה להם סיבה להגר לישראל.

אינני רואה תמונת בלהות כתוצאה מהתפוצצות אוכלוסייה ומהגירות, ולא פקקי תנועה קשים בציר הבלעדי גינין-דהריה, ויכולתי להמשך ולשרטט תמונה ורודה של דו-קיום (בלי שלום או עם שלום) בין שני עמים שונים כל כך זה מזה בדת, לאום, חברה (הכלכלה מן הסתם תשתווה ביניהן בתוך פרק זמן סביר).

כל זה אינו בא אלא לומר, שהדמוגרפיה בסכסוך הישראלי-ערבי היא דטרמיניסטית לכל דבר ועניין.

נחזור למציאות

לפניכם לוח ובו נתונים דמוגרפיים של ישראל וערביי פלסטין (בלי ירדן) מעודכן ל-2010, המבוסס על נתוני מ"ס ישראל, מפקד אוכלוסייה פלסטיני 2007 והתאמות שלי

(למשל הפחתת ירושלים כדי שאוכלוסייתה לא תיספר פעמיים ותוספת אוכלוסייה בשנים 2008-2009). לכך הוספתי את אוכלוסיית הזרים המשוערת בארץ, שכדאי להביאה בחשבון לגבי עתידה של הארץ. אוסיף כי נתוני האוכלוסייה ביו"ש מקובלים על כל מערכת מקבלי ההחלטות בישראל נכון לחודש פברואר 2010 (בחוגים רשמיים ומוסמכים ביקשוני לתקן את מספר ערביי יהודה ושומרון לכדי 2.4 מיליון תושבים ולא 2.27, כרשום אצלי).

נתונים לעתיד מביאים בחשבון ירידה בקרב האוכלוסייה המוסלמית הישראלית, שתתבטא משמעותית רק ב-2030 (בסוף המומנטום הדמוגרפי אצלם). אני מסב את תשומת הלב לכך שגידול באוכלוסייה היהודית החל מ-2030 נובע מירידה בריבוי הטבעי של ערביי הארץ כולה לעומת עלייה בריבוי הטבעי בקרב היהודים החרדים ובעלי "הכיפות הסרוגות".

בצד ה"אור" שבמציאות אפשרית כזאת, אני מציע לשאול, מה יעשו תהליכים אלה לדור הצעיר החילוני-עירוני-קוסמופוליטי בישראל, אם ישראל אכן עומדת להיות דתית (רוב חרדי ודתי-לאומי החל מ-2030) או לא-ציונית (רוב חרדי וערבי החל מ-2030) – האם הוא ירצה להישאר בישראל?

אני מציע לשאול, איזו דמות תהיה ליהודי ארץ ישראל אם יסופחו שטחים נוספים לישראל בחלופות הבאות: סיפוח של כל השטחים בלי רצועת עזה או עם רצועת עזה פלוס יהודה ושומרון; סיפוח הרצועה פלוס יהודה ושומרון פלוס ממלכת ירדן (כולנו יודעים כי יש שם רוב פלסטיני וכי הפיכה או איחוד ייתכנו מאוד).

ובעיקר אני מציע לשאול, מתי יהיו היהודים מיעוט בארץ כולה ומה משמעות הדבר בסביבה ערבית-מוסלמית קיצונית כמו בשנת 2010!

אלא שהשאלה הזאת היא לא לעניין, כי בשנת 2010 יהודי ארץ ישראל הם כבר מיעוט, ואילו בתוככי ישראל הקטנה היהודים הם רוב מוחץ!

לספקנים אני מציע לבדוק היכן – ממרוקו ועד בנגלדש – יש ב-2010 סובלנות מוסלמית-ערבית למיעוטים, ומה עלינו ללמוד מכך על העתיד היהודי-ציוני בארץ ישראל, אם נהפוך למדינת כל אזרחיה מן הים עד למדבר, או אולי למדינה יהודית השולטת על רוב ערבי. כמובן, מותר לעשות חשבונות כמו ויתור על מזרח ירושלים (לוח 1) או ויתור על ואדי ערה תמורת צירוף ציר ראש העין-אריאל (110 אלף בוואדי ערה, עוד כ-70

אלף בג'ת-באקה ועוד 50 אלף אם נותר על טייבה, וביחד 230-250 אלף ערבים תמורת כ-50-60 אלף יהודים בציר אריאל). זה רעיון טוב, אך יישומו אפשרי רק בתנאי ששני הצדדים מסכימים לו, שכן נסיגה מאזור מבלי שצד שני מקבלו הופכו לעוד מדינה ערבית באזור, ואין ספק שלא זאת כוונת המציע.

מותר להמשיך ולהשתעשע בחלופות כמו סיפוח של הבדווים מצפון לכביש תל שוקת-ערד למדינה הפלסטינית שתקום. אפשר לדמיין קנטונים ערביים או אוטונומיות ערביות בתוככי ישראל וביו"ש וכן הלאה, כולל חלופה הזויה של גירוש ערבים מהארץ (רק לא ברור לי לאן), או תרחיש שעל פיו יחליטו ערביי ארץ ישראל לעזוב בהמוניהם את הארץ כפי שאיזשהו צוות ישראל-אמריקני החליט שזה כבר קורה, או פשוט להודיע שבעצם אין כל כך הרבה ערבים בארץ הקודש – ואפילו לקבל אישור לכך ממוסד אקדמי נכבד כמו מכון בגין-סאדאת באוניברסיטת בר-אילן – ואז "השמים הם הגבול" ואנו חופשיים לעשות כראות עינינו. הנתונים הדמוגרפים המצורפים בלוח 1 יסייעו לכם בהבנת הבעיות והחלופות.

אני מציע לא לשכוח את הצפיפות ההולכת וגדלה בא"י כולה ובעיקר בתוככי ישראל ולשאול מה זה יעשה לעתיד היהודי בישראל – האם הצעירים החילונים-קוסמופוליטים יסכימו להתגורר במדינת עולם שלישי?

במילים אחרות, יש לשאול מה הקשר בין התמשכות הסכסוך, דחיית הפתרון של שתי מדינות, הסיכויים לטיפול באיום האסטרטגי-סביבתי הזוחל (צפיפות גבוהה = עולם שלישי = בריחה של החזקים מישראל = קיומה של ישראל).

אי אפשר להתעלם מהאוכלוסייה הערבית-מוסלמית בישראל, שעד 2030 תגדל במהירות ואחר כך אמנם בקצב אטי יותר אך תמשיך לגדול. חובה לשאול איך זה משפיע על הדו-קיום בין יהודים למוסלמים בכל תחום ועניין לרבות ביטחון הפנים הישראלי, ואני מציע להתייחס לסוגיה זו בהקשר של הפתרון המדיני הכולל בארץ ישראל.

ואם לא שאלתי די, אני מציע לקשר בין הנתונים הדמוגרפיים בתוככי ישראל לתוצאות הבחירות העתידיות בה. בשני העשורים הקרובים, בעוד מפלגות השמאל נעלמות בהדרגה מן המפה, יחול גידול מהיר ביותר של המפלגות החרדיות, של מפלגות קצה ימניות ושל מפלגות ערביות-מוסלמיות, בעולם שיש בו כיום כשני מיליארד מוסלמים שיגיעו לכדי 3.5 מיליארד בשנת 2050. כיצד ישפיעו כל אלה על אופי קבלת ההחלטות

בישראל? ולסיום אני שואל: מה עתידה של העלייה לארץ מן המערב בתרחישים שרמזתי עליהם?

כמובן, אפשר להחליט שכל שבטי האמזונס ואגן קונגו וגם מקצת מתושבי הודו הם יהודים, או בתושיית משרד החינוך ומשרד הדתות להופכם לכאלה, והם יהיו התשובה לאתגרים האדירים הניצבים בפני ישראל בעשורים הקרובים.

ומה עושים באמת וללא חזיונות?

פתחתי בשאלה מה עושה הדמוגרפיה לישראל ולעתידה. התשובה ברורה מאליה: אסור להגיע למדינה אחת מן הים לירדן, וגם לא עד המדבר!

אסור לדחות את פתרון שתי המדינות, לפחות כלפי הקהילייה הבין-לאומית החשובה לנו. ואם אין עם מי לדבר – ואני חושב שאכן אין לנו פרטנר כזה – יש לקבל עוד ועוד החלטות חד-צדדיות כמו סגירה הרמטית של ישראל מן העולם שאין אנו שייכים אליו. יש למנוע הרחבת התנחלויות מעבר לגדר ההפרדה ולספח את בקעת הירדן, שכן החזית המזרחית חיה, נושמת, ועתידה לבעוט.

יש להתמקד בפתרונות של איכות חיים בחברה כה צפופה כישראל של היום ושל מחר, כי אם לא יושם דגש על עניין זה, יברח מיטב הנוער הישראלי מארץ יקרה זו. אמנם אין זה פופולרי לעסוק בפזיזר אוכלוסייה, בחינוך ובהנחת תשתיות שמחירם רב והתוצאות של ההשקעות יגיעו רק בקדנציה של מישוהו אחר, אך אלה צריכים להיות השיקולים של מנהיגים אמתיים, וזה ההבדל בין מנהיגים לפוליטיקאים קטנים ועלובים. למותר לציין שאנשי האוצר של 2010, שרובם אנשים צרי אופקים ובורים בנושאי הסכסוך המסובך שאנו מתבוססים בו, אינם מתאימים לאתגרים כאלה, ויש להחליפם מיד.

השימוש בביטויים כמו "בעזרת השם", "יהיה בסדר" ו"אל תגזים", והליכה אחר הטעויות מכוונות של צוותים ישראלים-אמריקנים ושכמותם אינם כלים ראויים להתמודדות עם הנושא שהוצג כאן.

אינני בטוח שהמבנה השלטוני הנוכחי יכול לתת מענה לאתגרים שהוצגו כאן. כדאי לנסות משטר נשיאותי ובחירות אזוריות, אולי כניסיון אחרון למנוע משהו נורא שאורב בפינה.

הרכב האוכלוסייה בארץ-ישראל (באלפים) בהווה ובעתיד הקרוב

קבוצות אוכלוסייה	2010	%	2015	%	2025	%	2030	%
יהודים	5,664	75.4	5,931	73.5	6,507	70.62	7,205.4	72.25
אחרים (רוסים)	320	4.3	338	4.1	389	4.2	417.36	4.1
דרוזים	126	1.7	140	1.7	164	1.78	175	1.75
ערבים	1,400	18.6	1,674	20.7	2,155	23.4	2,186.6	21.9
מהם נוצרים	125		136.5		152.3		153.6	
מהם מוסלמים	1,275		1,537.8		2,003.3		2033	
מתוך המוסלמים: מזרח ירושלים	290		400		450		455	
בדווים דרום	185		215		400		440	
סה"כ אזרחים ותושבים בישראל	7,509	100	8,083	100	9,215	100	9,984.36	100
שוהים בלתי חוקיים	160		160		40		40	
עובדים זרים	200		200		200		200	
סה"כ שוהים שבח"ם וזרים בישראל	360		360		240		240	
יהודה ושומרון (בלי ירושלים)	2,270		2,705		3,548		2900	
תושבי רצועת עזה	1,517		1,880		2,563		2800	
סה"כ ביישות הפלסטינית	3,787		4,585		6,110		6700	
סה"כ בארץ ישראל	11,656		13,028		15,565		16,924.36	
שיעור היהודים בארץ ישראל	48.6		45.5		41.8		42.5	
שיעור היהודים ללא רצועת עזה	55.8		50.1		50		51	
שיעור היהודים ואחרים בא"י	51.3		48		44.3		45	
שיעור היהודים ואחרים בא"י ללא רצועת עזה	59		56.2		53		54	

מקורות: לגבי ישראל על פי הלמ"ס הישראלי-הווה ועתיד.

- זרים ואחרים – נתונים חלקיים על פי משטרת ההגירה.
- לגבי יישות פלסטינית – על פי מפקד אוכלוסייה 2007, בהפחתת ערבי מזרח ירושלים
- תחזית 2015-2030 על פי חישובי המחבר, בהנחת ירידה בריבוי הטבעי בקרב האוכלוסייה הערבית בכל חלקי ארץ ישראל